
Danijela V. Babić*

Univerzitet u Beogradu

Filološki fakultet

Katedra za germanistiku

GLAGOL *GÅ ÖVER* U SAVREMENOM ŠVEDSKOM JEZIKU

Originalni naučni rad

UDC 811.113.6:811.163.41'367.625

811.113.6'373.72

<https://doi.org/10.18485/kkonline.2023.14.14.1>

U radu ispitujeemo glagol s partikulom *gå över* u savremenom švedskom jeziku u cilju ustanovljavanja i sistematizovanog predstavljanja opsega njegovih značenja, budući da sistemi definicija značenja ovog glagola u jednojezičnim rečnicima savremenog švedskog jezika u ovaj opseg uobičajeno ne pružaju celovit i sistematičan uvid. Značenja glagola *gå över* identifikujemo analizirajući dve stotine izvornih švedskih iskaza, ispitujući istovremeno koji njihovi sintaksičko-semantički elementi igraju ulogu u manifestovanju datih značenja. Utvrđujemo da glagol *gå över* ima širok i kompleksan opseg značenja, koji predstavljamo kao značenjski sistem s ishodištem u samokretanju čoveka u fizičkom prostoru. U osvrtu na prevodne ekvivalente analiziranih švedskih iskaza utvrđujemo i srpske prevodne ekvivalente glagola *gå över*, posvećujući pritom naročitu pažnju ustanovljavanju sličnosti i razlika između semantičkih opsega švedskog glagola *gå över* i srpskog glagola *preći* kao njegovog primarnog prevodnog ekvivalenta.

Ključne reči: švedski jezik, glagoli s partikulom, *gå över*, glagol *gå*, partikula *över*, glagol *preći*, gramatika skandinavskih jezika, skandinavistička lingvistika

1. Uvod

Glagol *gå över* predstavlja jedan od tzv. labavo složenih glagola (*löst sammansatta verb*) švedskog jezika, tj. spada u onu grupu švedskih glagola s partikulom (*partikelverb*) koju sačinjavaju glagoli koji s postponiranom odvojenom partikulom formiraju jedinstvene semantičke, sintaksičke i prozodijske celine.¹ U radu sprovodimo istraživanje glagola s partikulom *gå över* kako bismo u prvom redu ustanovili njegova najfrekventnija značenja u savremenom švedskom jeziku. Primarni motiv za obradu ove teme proistekao je iz zapažanja da jednojezični rečnici savremenog švedskog jezika uobičajeno ne pružaju sistematičan i obuhvatan uvid u

* Filološki fakultet, Studentski trg 3, 11 000 Beograd, Srbija; *e-mail*: danijela.babic@fil.bg.ac.rs

¹ Najdetajniji pregledni opis švedskih glagola s partikulom u gramatičkoj literaturi iznose Teleman, Helberg i Andešon (Teleman, Helberg & Andersson, 1999: 417–426), a među istraživanjima morfosintaksičkih i semantičkih aspekata švedskih partikula i glagola s partikulom (i iz ugla poređenja s drugim germanskim jezicima) svojim obuhvatnošću izdvajaju se radovi I. Toivonen (Toivonen, 2003, 2020). U literaturi na srpskom jeziku su švedski glagoli s partikulom dosad bili tema dva rada, u kojima se iznosi bazična sistematizacija značenja glagola s partikulom *över* (Babić & Hajdu, 2022) odnosno istražuje jedan broj glagola s partikulom *över* sa značenjem ciljno usmerenog kretanja (Babić, 2023).

opseg značenja ovog glagola. Primera radi, u *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL) i *Svensk ordbok* (SO), dvama jednojezičnim rečnicima savremenog švedskog jezika Švedske akademije nauka, uz lemu *gå över* beleže se njena tri odnosno četiri značenja – SAOL tako beleži definicije: 1. promeniti delatnost; promeniti se; 2. prekoračiti; 3. nestati (SAOL, *gå över* 1–3 [prevod D.B.]), a SO definicije: 1. prestati; 2. pridružiti se (konkurentskoj strani ili slično); 3. (postepeno se) menjati; 4. tretirati (neku površinu ili slično) (SO, *gå över* 1–4 [prevod D.B.]). Uočljivo je tako da ovi rečnici uz lemu *gå över* iznose različito ustrojene sisteme definicija njenih značenja, a zatim i da oni ne pružaju celovit uvid u onaj opseg značenja glagola *gå över* kakav je primetan u jezičkoj praksi. U ovom pogledu se kao naročito problematična izdvaja činjenica da iz sistema definicija značenja ovog glagola s partikulom uobičajno izostaju informacije o njegovom primarnom, prostornom značenju.

Našim istraživanjem želimo da uspostavimo detaljniji inventar značenja glagola *gå över* u savremenom švedskom jeziku, te da ova značenja predstavimo na sistematizovan način, pružajući istovremeno uvid i u jedan broj sintaksičko-semantičkih odlika iskaza u kojima se ovaj glagol javlja. Istraživanje zasnivamo na korpusnom materijalu od dve stotine izvornih švedskih rečenica, ekscerpiranim pretežno iz elektronskog korpusa švedskog jezika *KORP* i dopunjenim jednim brojem iskaza zabeleženim u usmenoj komunikaciji s izvornim govornicima švedskog jezika.

Budući da glagol *gå över* dosad nije bio u fokusu istraživanja švedskih glagola s partikulom, u naše istraživanje značenja ovog švedskog glagola uključujemo i njegovo temeljnije inicijalno predstavljanje, te u radu iznosimo i prikaz partikule *över* i švedskog glagola *gå*.

2. Glagol *gå* i partikula *över*

Švedski glagol *gå* denotira inherentno i tipično samokretanje animatnog subjekta (up. SO, *gå* 1), tj. ono kretanje koje animatni subjekat sprovodi samostalno, naizmenično i umerenim tempom ostvarujući kontakt nogu s podlogom. Kretanje putem pravljenja koraka predstavlja obaveznu semantičku komponentu švedskog glagola *gå*, te on uz humani subjekat uvek označava intencionalno samokretanje čoveka koje on ostvaruje pešice u konkretnom, fizičkom prostoru (up. Viberg, 1996: 162). Imajući u vidu osvedočenu antropocentričnost glagola kretanja u prirodnim jezicima (up. Piper, 1997: 92–99), glagol *gå* se tako u najširim crtama

može predstaviti kao onaj glagol kojim se u švedskom jeziku u prvom redu nominuje tipično ljudsko samokretanje.

Imajući u vidu ove bazične semantičke komponente švedskog glagola *gå*, kao njegove srpske prevodne ekvivalente možemo ponuditi glagole *hodati* i *ići*; ovi glagoli u sistemu srpskog jezika predstavljaju sinonimski par prototipičnih glagola hodanja, u kome glagol *ići*, označavajući kako opšte, nespecificovano kretanje, tako i kretanje pravljenjem koraka, predstavlja dominantnu (Vujović, 2019: 54; 2012a: 86).

Iako dominantan u ovom sinonimskom paru, glagol *ići* ne treba pak isticati kao primarni srpski prevodni ekvivalent švedskog glagola *gå*. Kako kretanje pravljenjem koraka predstavlja obaveznu bazičnu semantičku komponentu švedskog glagola *gå*, ovaj glagol primarno predstavlja glagol koji leksikalizuje način kretanja. Stoga se jedna od specifičnosti švedskog sistema glagola kretanja ogleda u nemogućnosti upotrebe glagola *gå* (te u nužnosti upotrebe glagola koji podrazumevaju kretanje određenim prevoznim sredstvom) u onim kontekstima u kojima prostorno kretanje humanog subjekta ne podrazumeva njegovo samokretanje (up. Viberg, 1996: 162–163; 2008: 175, 185); drugim rečima, za razliku od primerice srpskog jezika, u švedskom jeziku humani subjekat ne može „ići“ određenim prevoznim sredstvom, te se švedskim glagolom *gå* ne može upućivati na čovekovo distalno kretanje.² Glagol *hodati*, tj. onaj glagol koji u srpskom sinonimskom paru *ići* – *hodati* leksikalizuje način kretanja i čije je primarno značenje specificovano kao kretanje koje se odvija pravljenjem koraka (Vujović, 2012a: 86), treba zato isticati kao primarni srpski prevodni ekvivalent švedskog glagola *gå*.

Osim predstavljenog, švedski glagol *gå* podrazumeva i niz drugih značenja čiji se dijapazon kreće od proširenih prostornih značenja uz humani subjekat, do značenja koja su rezultat metaforičkog prenosa iz izvornog prostornog u ciljne domene u kojima se metaforično kretanje može pripisati kako animatnom tako i inanimatnom subjektu (up. SO, *gå* 2–11; Viberg, 1996: 161–178). U kontekstima poput *gå i skolan / på bensin / bra* i sl., glagol *gå* tako u najopštijim crtama korespondira sa srpskim glagolom *ići*: *ići u školu / na benzin / dobro*, te se glagol *ići* izdvaja kao njegov sekundarni srpski prevodni ekvivalent.

² Ukazivanje na ovu specifičnost sistema glagola kretanja u švedskom jeziku te na ključnu razliku između švedskog glagola *gå* i glagola u značenju *ići* u onim jezicima (poput srpskog) gde se značenje hodanja ne beleži kao njegovo primarno značenje, važno je i u kontekstu usvajanja švedskog kao stranog jezika (kako se uočava i u Viberg, 2008: 75, 76). Tako primerice srbofoni učenici, preslikavajući mogućnost upotrebe srpskog glagola *ići* u kontekstu saopštavanja o putovanjima, neretko na švedskom jeziku formiraju iskaze poput *Jag går till Stockholm / till havs* (umesto npr. *Jag åker till Stockholm / till havs. – Putujem u Stockholm / na more.*), kakvi su izvornim govornicima švedskog jezika suštinski neprihvatljivi osim ako se ne protumače doslovno, tj. kao da će govornik hodati do Stockholma / do mora.

Švedski glagol *gå* leksikalizuje način kretanja, ali ne i putanju kretanja, što je karakteristika koju on deli sa svojim srpskim parnjacima – ovi glagoli su direktivno neobeleženi, u čemu se ogleda i njihov potencijal da u odgovarajućim sintaksičko-semantičkim okruženjima signalizuju i direktivno kretanje. U skladu s Talmijevom jezičkom tipologijom (Talmy 2000a; 2000b) u čijim su okvirima prirodni jezici razvrstani u dve tipološke klase (jezici sa tzv. glagolskim odnosno satelitskim situativnim okvirom), i švedski i srpski jezik spadaju u jezike sa satelitskim situativnim okvirom, što u najširem podrazumeva da oni putanju ili način kretanja u okviru događaja kretanja leksikalizuju posredstvom tzv. satelita kao posebne klase leksičkih elemenata. U kontekstu našeg rada ovo pojednostavljeno možemo predstaviti kao mogućnost da švedskim odn. srpskim direktivno neobeležanim glagolima kretanja budu pridruženi (i oni) sateliti posredstvom kojih glagolima označeno nedirektivno kretanje biva preinačeno u direktivno. Takve satelite u srpskom jeziku mogu predstavljati glagolski prefiksi, a u švedskom jeziku glagolske partikule.

Partikula *över* vodi poreklo od prostornog predloga *över* koji, podrazumevajući značenja *iznad* i *preko* (up. SO ¹*över*), može upućivati kako na lokativnost (npr. *hänga över bordet – visiti iznad stola*) tako i na direktivnost (npr. *gå över fältet – ići preko polja*). Kao partikula, *över* pak u prvom redu upućuje na značenje *preko*, budući da se radi o predominantno direktivnoj partikuli koja u prvom redu signalizuje kretanje s jednog na drugi kraj nekog prostora (Babić i Hajdu, 2022: 285). Partikula *över* tako se izdvaja kao onaj satelit koji u okviru događaja kretanja prvenstveno leksikalizuje perlativnu putanju kretanja. U skladu s ovim, kao satelit koji u srpskom jeziku korespondira sa švedskom partikulom *över* se u prvom redu izdvaja prefiks *pre-*, budući da se radi o prefiksu koji uz glagole kretanja gradi prefigurane glagole kojima se označava perlativna koncepcija kretanja (Vujović, 2019: 114–115; 2012b: 531).

Imajući u vidu predstavljene specifičnosti glagola *gå* i partikule *över*, naposljetku možemo istaći sledeće: kada se glagol *gå* i partikula *över* nađu u sadejstvu, događaju kretanja nominovanom glagolom *gå*, a koji predstavlja tipično humano nedirektivno samokretanje, posredstvom partikule *över* pripisuje se putanja kretanja, koja u prvom redu predstavlja putanju perlativnog tipa. Rezultat sadejstva glagola *gå* i partikule *över* predstavlja glagol s partikulom *gå över* koji tako u prvom redu označava humano samokretanje perlativnog tipa.

3. Značenja glagola s partikulom *gå över*

U istraživanju značenja glagola s partikulom *gå över* polazimo od semantičkih elemenata događaja kretanja kako ih definiše Talmi (Talmy, 2000b: 25–27), označavajući ih kao Motion, Path, Figure, Ground, Manner i Cause, i izdvajajući prva četiri elementa kao obavezne elemente događaja kretanja. Uz kretanje (Motion) kao inherentnu karakteristiku događaja kretanja, u istraživanju posmatramo i njegove ostale obavezne elemente, kao i element način kretanja (Manner). Za potrebe rada za ove elemente koristimo korespondentne termine koje je dao Piper (1997), te tako termin *objekat lokalizacije* (namesto Figure) podrazumeva entitet koji se kreće odnosno locira u odnosu na drugi entitet, termin *lokalizator* (namesto Ground) entitet u odnosu na koji se objekat lokalizacije kreće odnosno locira, termin *putanja kretanja* (Path) smer ili put kojim se objekat lokalizacije kreće u odnosu na lokalizator, a termin *način kretanja* (Manner) različite vidove kretanja objekta lokalizacije. U radu koristimo i termin *orijentir* (na osn. Piper, 1997: 20–21) u cilju označavanja predloga koji predstavljaju konkretizatore prostornog odnosa između objekta lokalizacije i lokalizatora.

Glagol s partikulom *gå över* nadalje označavamo kao PV *gå över*, gde skraćenica PV stoji za *partikelverb* (glagol s partikulom), signalizujući da se radi o jedinstvenoj semantičkoj, sintaksičkoj i prozodijskoj jedinici kao rezultatu sadejstva njenih konstituenata. Istraživanje značenja PV *gå över*, te i njihovu sistematizaciju, po prirodi stvari vršimo od centra ka periferiji, tj. polazeći od njegovih konkretnih prostornih značenja u kojima kretanje čoveka u prostoru predstavlja ishodišnu tačku.³ Po istoj liniji, tj. polazeći od čoveka kao objekta lokalizacije, vršićemo i sistematizaciju identifikovanih metaforičnih značenja PV *gå över* s kretanjem u osnovi, prebacujući zatim fokus na druge entitete sa specifičnom faktičkom mogućnošću (samo)kretanja, te na entitete sa pripisanom mogućnošću kretanja. Značenja PV *gå över* ćemo identifikovati i predstavljati kroz odgovarajuće primere iskaza, pri čemu ćemo se naročito osvrutati na one sintaksičko-semantičke elemente datih iskaza koji se pokažu ključnima za manifestovanje uočenih značenja PV *gå över* u takvim kontekstima.

Kako PV *gå över* u prvom redu nominuje humano samokretanje perlativnog tipa, kao njegov srpski ekvivalent inicijalno izdvajamo glagol *preći*, budući da se radi

³ U skladu s ovim se u radu ne bavimo i iskazima gde PV *gå över* signalizuje prostorno kretanje u koje su involvirane životinje kao animatni objekti lokalizacije odnosno npr. prevozna sredstva kao inanimatni objekti lokalizacije čije se kretanje može označiti glagolom *gå* u proširenom značenju. Ove iskaze i ispitivanje uloge njihovih sintaksičko-semantičkih karakteristika u manifestovanju specifičnih značenja PV *gå över* trebalo bi uvrstiti u buduća opsežnija istraživanja.

o tipičnom glagolu kretanja perlativne koncepcije u srpskom jeziku (up. Vujović, 2019: 40, 114). U predstavljanju identifikovanih značenja PV *gå över* ćemo stoga, onde gde to bude motivisano, upućivati i na sistem definicija srpskog glagola *preći* iznet u *Rečniku srpskoga jezika* (RSJ), kako bismo istovremeno ukazivali i na sličnosti odnosno razlike između semantičkih opsega švedskog PV *gå över* i srpskog glagola *preći*.

3.1. Prostorna značenja: kretanje u prostoru

S obzirom na transparentnost leksičko-semantičkih specifičnosti glagola *gå* i partikule *över* kao konstituenata PV *gå över*, centralna značenja PV *gå över* podrazumevaju humano samokretanje u konkretnom, fizičkom prostoru, a kao njegovo primarno značenje izdvaja se značenje humanog samokretanja perlativnog tipa.

Centralna značenja PV *gå över* podrazumevaju da u događajima kretanja manifestovanim u odgovarajućim iskazima s PV *gå över* zajedničke elemente predstavljaju čovek kao objekat lokalizacije, konkretan fizički prostor kao lokalizator, te hodanje kao način kretanja, dok njihov osnovni diferencijalni element predstavlja putanja kretanja. U predstojećem predstavljanju i ispitivanju značenja PV *gå över* zato posebnu pažnju posvećujemo onim sintaksičko-semantičkim elementima odgovarajućih iskaza posredstvom kojih se u njihovim događajima kretanja leksikalizuje putanja kretanja.

3.1.1. Kretanje perlativnog tipa: *preći p-lok*⁴

(1) Fotgångare kan gärna hjälpa synskadade att *gå över vägen*.⁵

Pešaci se pozivaju da pomažu slabovidim osobama da *pređu ulicu*.

(2) [...] Flera har redan hunnit *gå över bron*.

Mnogi su već stigli da *pređu most*.

(3) Sven [...] tvingade Valdemar att *gå över Gudenån* och förstöra bron efter sig.

⁴ Radi preglednije sistematizacije značenja PV *gå över*, u podnaslovima nadalje iznosimo i uopštene, mnemoničke prikaze identifikovanih značenja; u ovim prikazima oznakom *p-lok* upućujemo na lokalizatore koji predstavljaju konkretne fizičke prostore, a oznakom *x-lok* na lokalizatore koji mogu predstavljati i fizičke i apstraktne, dinamične ili statične entitete.

⁵ U ilustrativnim primerima odnosno njihovim srpskim prevodnim ekvivalentima kurzivom ćemo isticati PV *gå över* odn. njegov srpski ekvivalent, kao i onaj sintaksičko-semantički element iskaza (onde gde ga u površinskoj strukturi iskaza ima) koji u događaju kretanja podrazumeva lokalizator. Izvor svih ilustrativnih primera predstavlja elektronski korpus švedskog jezika *KORP*.

Sven je primorao Valdemara da *pređe reku Gudenon* i uništi most za sobom.

U iskazima kakve ilustruju primeri (1)–(3), lokalizator ima formu imeničke fraze koja nominuje konkretan fizički prostor. Budući da se radi o lokalizatoru koji nije praćen orijentirrom kao konkretizatorom prostornog odnosa između objekta lokalizacije i lokalizatora, dati lokalizator signalizuje da se objekat lokalizacije kreće s jednog na drugi njegov kraj. U događajima kretanja manifestovanim u (1)–(3) lokalizator stoga leksikalizuje perlativnu putanju kretanja, omogućavajući da se kretanje objekta lokalizacije predstavi kao kretanje perlativnog tipa. U iskazima ovog tipa, PV *gå över* tako signalizuje humano samokretanje perlativnog tipa, tj. nosi svoje primarno značenje.

S obzirom na to da glagol *preći* u srpskom jeziku predstavlja tipičan glagol perlativne koncepcije kretanja, tj. da kao njegovo primarno značenje možemo istaći humano samokretanje perlativnog tipa, u osvrtu na srpske prevodne ekvivalente švedskih iskaza (1)–(3), u kojima PV *gå över* nosi svoje primarno značenje, kao značajno se izdvaja beleženje glagola *preći* kao prevodnog ekvivalenta PV *gå över*. Dati švedski iskazi i njihovi prevodni ekvivalenti svedoče o tome da se ključna sličnost između ovih dvaju glagola ogleda u istovetnosti njihovih primarnih značenja, tj. u činjenici da i švedski PV *gå över* i srpski glagol *preći* u prvom redu nominuju humano samokretanje perlativnog tipa (up. i RSJ, *preći* 1).⁶

3.1.2. Kretanje ablativnog tipa: *preći* u *p-lok*

(4) Klockan 16.06. gjorde de två fiskarna ett nödrop och berättade att de skulle *gå över i en räddningsflotte*.

U 16.06. dvojica ribara uputila su poziv u pomoć i rekla da će *preći na splav za spasavanje*.

(5) [...] nog har de karta med sig och vet när de *går över på privatmark*.

Oni svakako kod sebe imaju mapu, i znaće kad su *prešli na privatni posed*.

⁶ Ova konstatacija se može dalje produbljivati kroz detaljnije uporedno ispitivanje sintaksičko-semantičkih konteksta u kojima ovi glagoli javljaju. Primera radi, odsustvo orijentira kao konkretizatora prostornog odnosa između objekta lokalizacije i lokalizatora u švedskim iskazima poput (1)–(3), podrazumeva da se lokalizator u njima javlja u funkciji pravog objekta, te da je intranzitivni PV *gå över* ovde preinačen u tranzitivan; ovo se u vezu može dovesti s činjenicom da srpski glagoli kretanja prefigurani prefiksom *pre-* mogu postati tranzitivni te uz sebe imati (i) bespredložki objekat, te da o tome svedoče i švedskim iskazima (1)–(3) ekvivalenti srpski iskazi s glagolom *preći*.

(6) Jag tar ett beslut och tar mitt glas och *gå över till killarnas bord*
[...]

Donosim odluku, uzimam svoje piće, i *prelazim za sto kod momaka*.

U iskazima poput (4)–(7) lokalizator je reprezentovan u okviru prostornog adverbijala u formi predloške fraze.⁷ Ovi predloški prostorni adverbijali u datim iskazima uobičajeno podrazumevaju orijentire *i (u)*, *på (na)* i *till (k(a), prema)*⁸, i signalizuju da se objekat lokalizacije, napuštajući prostor u kome se nalazi početna tačka njegovog kretanja, usmereno kreće ka lokalizatoru kao cilju svog kretanja.⁹ U iskazima poput (4)–(7), dati predloški prostorni adverbijali, sadejstvujući sa PV *gå över* s transparentnim leksičko-semantičkim odlikama njegovih konstituenata, omogućavaju tako da PV signalizuje ciljno usmereno humano samokretanje. Drugim rečima, predloški prostorni adverbijal u događaju kretanja u iskazima poput (4)–(7) leksikalizuje ablativnu putanju kretanja, te omogućava da se PV *gå över* pripiše značenje humanog samokretanja ablativnog tipa.

U osvrtu na date švedske iskaze i njihove srpske prevodne ekvivalente ističemo da se kao elementi koji leksikalizuju ablativnu putanju kretanja u obama jezicima javljaju prostorni adverbijali istovetnog sintaksičko-semantičkog tipa, omogućavajući da PV *gå över* odnosno glagol *preći* iskažu značenje koje ovde uopšteno možemo definisati kao „hodajući se premestiti iz jednog fizičkog prostora u drugi“. Iako u sistemu definicija značenja srpskog glagola *preći* iznetog u *RSJ* nema ovako definisanog značenja, njega možemo povezati sa tu datim značenjem 1., budući da se u odgovarajućoj definiciji upućuje na ljudsko kretanje koje podrazumeva promenu mesta u fizičkom prostoru (up. *RSJ*, *preći* 1). Konstatujemo tako da i PV *gå över* i glagol *preći* mogu signalizovati značenje koje se može definisati kao „hodajući se premestiti iz jednog fizičkog prostora u drugi“.

⁷ Prostorne adverbijale u formi predloških fraza ćemo u nastavku rada označavati terminom predloški prostorni adverbijal, podrazumevajući da njihovi predlozi predstavljaju orijentire, a njihove rekcije lokalizatore u događajima kretanja u ispitivanim iskazima.

⁸ U skladu s rečničkom definicijom primarnog značenja predloga *till* (v. *SO*, ¹till 1), kao njegove srpske ekvivalente navodimo *k(a)*, *prema*, uz napomenu da su mu u srpskom jeziku ekvivalentni i predlozi *u*, *na*, *do*, *za* i *kod*, s obzirom na njegovo značenje koje podrazumeva i završnu tačku usmerenog kretanja.

⁹ Kako ne bismo skretali s primarne teme istraživanja, u radu ćemo samo ukazivati na to koje predloge najfrekventnije beležimo kao orijentire u događajima kretanja u ispitivanim iskazima. U jednom zasebnom radu bi pak trebalo detaljnije istražiti pojavu različitih švedskih odnosno srpskih predloga kao orijentira, te ispitati njihovu ulogu u tumačenju događaja kretanja manifestovanih u datim iskazima.

3.1.3. Kretanje ablativnog tipa: otići u *p-lok*

(7) Pappan *gick över till City Gross* för att köpa snus.

Tata je *otišao u „Siti gros“* da kupi duvan za žvakanje.

(8) [Jag] får sätta Alex i vagnen och *gå över till gymmet* och träna medans han sover.

Moraću da stavim Aleksa u kolica i *odem do teretane* da odvežbam dok on spava.

(9) Mamma och pappa har *gått över till grannarna*.

Mama i tata su *otišli kod komšija*.

Kao i u prethodno ispitanim iskazima, i u iskazima poput (7)–(9) manifestuje se ciljno usmereno kretanje ablativnog tipa. Specifičnost ovih iskaza u odnosu na prethodne ogleđa se u prvom redu u prirodi njihovih lokalizatora: lokalizatori u iskazima poput (7)–(9) po pravilu se javljaju u okviru predložkih prostornih adverbijala s orijentiranjem *till (k(a), prema)*, a takve su prirode da nominuju određene prostore opšte namene (poput prodavnica, škola, teretana i sl.) odnosno nečije lične prostore (poput stanova, kuća, dvorišta i sl.). Kretanja objekata lokalizacije u iskazima ovog tipa se stoga uobičajeno doživljava kao njegovo tipično, svakodnevno ciljno usmereno kretanje: objekat lokalizacije kreće se iz lokalizatora kog uobičajeno zauzima (poput npr. sopstvenog ličnog prostora) ka lokalizatoru koji spada u opseg njegovog uobičajenog kretanja. Predložki prostorni adverbijal u događaju kretanja u iskazima poput (7)–(9) leksikalizuje tako putanju kretanja koja omogućava da se PV *gå över* pripiše značenje kretanja ablativnog tipa, te da takvo kretanje bude pritom i dodatno semantički specifikovano u smislu njegove „tipičnosti“¹⁰.

U prirodi lokalizatora nalazimo i objašnjenje za pojavu glagola *otići* umesto očekivanog *preći* kao prevodnog ekvivalenta PV *gå över* u iskazima ovoga tipa. Utiska smo da bi u ovakvim kontekstima upotreba glagola *preći* mogla u prvom redu implicirati privremenost ishodišne lokacije kretanja objekta lokalizacije, te tako podrazumevati određene značenjske komponente kojih u izvornim iskazima nema.¹¹

¹⁰ Za detaljniji prikaz iskaza ovog tipa, s naročitim osvrtom na ulogu partikule *över* u signalizovanju proksimalnosti cilja ovakvog kretanja, v. Babić, 2023, poglavlje 2.1.2.

¹¹ U ilustrativnim primerima bi tako glagol *preći* mogao implicirati da je ishodišni prostor kretanja objekta lokalizacije neka privremena lokacija iz koje on prelazi u ciljnu lokaciju (npr. *Tata je iz pošte prešao u Siti gros.*) ili npr. to da objekat lokalizacije svoju lokaciju menja iz određenog razloga (npr. *Mama i tata su zbog nesnosne buke prešli kod komšija*). U jednom budućem radu mogle bi se detaljnije ispitati restrikcije (i njeni uzroci) u upotrebi glagola *preći* kao srpskog prevodnog ekvivalenta PV *gå över* u iskazima ovog tipa.

U prevodnim ekvivalentima iskaza poput (7)–(9) se stoga kao srpski ekvivalent PV *gå över* javlja glagol *otići*, koji, budući tipičan glagol kretanja ablativnog usmerenja u srpskom jeziku (Vujović, 2019: 39, 95), najbliže odslikava identifikovano značenje PV *gå över*.

3.1.4. Kretanje adlativnog tipa: doći u *p-lok*

(10) Man kan alltid *gå över till dig* och gråta ett skvätt.

Čovek uvek može da *dođe kod tebe* i malo se isplače.

(11) Ibland vaknar hon och *går över till mig* för att hämta mig [...]

Ponekad se budi i *dolazi do mene* kako bih se prebacila kod nje.

Jedna od bazičnih sličnosti između iskaza kakve ilustruju primeri (10) i (11) i prethodno razmatranih iskaza ogleda se u specifikovanju njihovih lokalizatora kroz predložke prostorne adverbijale s orijentiranjem *till (k(a), prema)*. U iskazima poput (10) i (11), lokalizatori su pak takve prirode da kretanje objekta lokalizacije predstavljaju iz perspektive lica koje ovaj lokalizator zauzima, bilo kao svoj lični prostor, bilo kao prostor u kome se ono nalazi u trenutku formiranja iskaza. Kretanje objekta lokalizacije na ovaj način biva predstavljeno iz ugla lokalizatora, te predložki prostorni adverbijali u događaju kretanja u iskazima poput (10) i (11) leksikalizuju onu putanju kretanja koja PV *gå över* pripisuje značenje kretanja adlativnog tipa, tj. ono značenje koje podrazumeva dolazak objekta lokalizacije u cilj njegovog kretanja.

Priroda lokalizatora u švedskim iskazima poput (10) i (11) podrazumeva i da se u njihovim prevodnim ekvivalentima kao ekvivalent PV *gå över* javlja glagol *doći*, kao onaj glagol koji, budući prototipičan glagol kretanja adlativnog usmerenja u srpskom jeziku (up. Vujović 2019: 90), najbliže odslikava ovde manifestovano značenje PV *gå över*. Napominjemo pak da se, sudeći po malobrojnosti srodnih iskaza u našem korpusu, gde beležimo tek još dva odgovarajuća primera, iskazi u kojima PV *gå över* signalizuje kretanje adlativnog tipa retko beleže, te da se ovo u prvom redu može objasniti predominantnom upotrebom glagola *komma (doći)*, tj. prototipičnog švedskog glagola adlativnog kretanja, u onim iskazima u kojima se upućuje na adlativno usmerenje objekta lokalizacije.¹²

¹² Za detaljniji prikaz iskaza u kojima PV sa partikulom *över* i jednim brojem različitih glagola kretanja (te i s glagolom *gå*) signalizuju kretanje adlativnog usmerenja, v. Babić, 2023, poglavlje 2.2.

3.2. Prostorna značenja: prekrivanje *p-lok*

- (12) *Gå över bilen* med vatten och vaxschampo blandning.
Pređite auto mešavinom vode i šampona s voskom.
- (13) [...] *sedan ta och gå över väggarna* med någon rengörare.
Zatim *pređite zidove* nekim sredstvom za čišćenje.

Među prostorna značenja PV *gå över* ubrajamo i značenje idenitifikovano u iskazima poput (12) i (13), a koje se u najširem može povezati s kretanjem u prostoru. Osnovna diferencijalna specifičnost iskaza ovog tipa u odnosu na prethodno razmatrane ogleda se u tome što njihov PV *gå över* ne upućuje na samokretanje čoveka u prostoru, već na specifičan vid kretanja kome on podvrgava konkretan fizički objekat: ovi iskazi podrazumevaju sintaksičko-semantičke elemente koji događaj kretanja predstavljaju kao kretanje koje humani subjekat određenim sredstvom sprovodi nad određenim objektom. Kako humani subjekat pritom ovim sredstvom prelazi s jednog na drugi kraj lokalizatora, ovakvo je kretanje po usmerenosti u najopštijem smislu srodno perlativnom kretanju. U njegovom prvom planu nije pak sam događaj kretanja, već rezultat takvog kretanja, koji se u najširem može označiti kao prekrivanje površine lokalizatora. U iskazima kakve ilustruju (12) i (13) se tako zahvaljujući sadejstvu njihovih sintaksičko-semantičkih elemenata, PV *gå över* pripisuje značenje prostornog kretanja u širem smislu, budući da dato kretanje u prvom redu ne upućuje na promenu lokacije objekta lokalizacije, već na prekrivanje lokalizatora kao na rezultat takvog kretanja.

Poređenje iskaza poput (12) i (13) i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenta ukazuje u prvom redu na istovrsnost njihovih osnovnih sintaksičko-semantičkih elementa; u kontekstu našeg ispitivanja ovde kao naročito značajnu beležimo još jednu od podudarnosti između opsega značenja PV *gå över* i glagola *preći*, koja se ogleda u mogućnosti da i PV *gå över* i glagol *preći* signalizuju kretanje koje podrazumeva prelazak određenim sredstvom preko lokalizatora u cilju njegovog prekrivanja (up. RSJ, *preći* 9).

U sumarnom osvrtu na sprovedeno istraživanje prostornih značenja švedskog PV *gå över*, možemo konstatovati sledeće: usled transparentnosti leksičko-semantičkih odlika glagola *gå* i partikule *över* kao konstituenata PV *gå över*, ovaj glagol s partikulom u savremenom švedskom jeziku u prvom redu signalizuje samokretanje čoveka s jednog na drugi kraj određenog fizičkog prostora, te se kao

njegovo primarno značenje izdvaja značenje humanog samokretanja perlativnog tipa. Polazeći od ovog centra, opseg prostornih značenja PV *gå över* zatim obuhvata značenje kretanja ablativnog tipa, a potom i kretanja adlativnog tipa, dok se na njegovoj periferiji beleži značenje koje se s kretanjem u prostoru povezuje u širem smislu, upućujući na onaj oblik kretanja u prostoru koji podrazumeva prekrivanje površine određenog konkretnog, fizičkog lokalizatora.

Konstatujemo da za tri od pet identifikovanih prostornih značenja PV *gå över* pronalazimo korespondentna prostorna značenja u sistemu definicija značenja glagola *preći* zabeleženom u RSJ, te da se glagol *preći* izdvaja kao primarni (prevodni) ekvivalent švedskog PV *gå över*. Ovde se kao naročito značajna ističe potvrda istovetnosti primarnog značenja PV *gå över* i glagola *preći*, tj. činjenica da ovi glagoli u obama jezicima tipično nominuju humano samokretanje perlativnog tipa. Kako u jednom broju iskaza značenja kretanja ablativnog odnosno adlativnog tipa PV *gå över* odlikavaju glagoli *otići* odnosno *doći* kao prototipični glagoli kretanja ablativnog odnosno adlativnog usmerenja u srpskom jeziku, konstatujemo beleženje i glagola *otići* i *doći* kao prevodnih ekvivalenata PV *gå över*. Pojava glagola *otići* i *doći* umesto glagola *preći* kao ekvivalenata PV *gå över* svedoči o jednom broju razlika između semantičkog opsega švedskog PV *gå över* i srpskog glagola *preći*, ne remeteći pak zaključak o ključnim preklapanjima opsega prostornih značenja ovih dvaju glagola.

3.3. Metaforična značenja

Proširena i metaforična značenja švedskog glagola *gå* omogućavaju da PV *gå över* u odgovarajućim sintaksičko-semantičkim okruženjima signalizuje događaje kretanja koji se u najopštijem mogu označiti kao metaforično kretanje. Metaforično kretanje koje PV *gå över* signalizuje podrazumeva u prvom redu da njegov upravni glagol upućuje na opšte, nespecificovano kretanje (tj. kretanje kakvo u srpskom jeziku nominuje glagol *ići*), te da u takav događaj kretanja mogu biti involvirani i ne-humanani animatni subjekti odnosno inanimatni subjekti, kojima se može pripisati kretanje i u fizičkom i u metaforičnom prostoru.

U skladu s osnovnim postavkama našeg istraživanja, u predstojećoj analizi u fokus prvo dovodimo iskaze s humanim objektom lokalizacije, pridružujući im potom iskaze sa ne-humanim animatnim odnosno inanimatnim objektima lokalizacije.

3.3.1. Preći: prelazak u/na x-lok kao promena lokacije

(14) Det var bara några svenska som *gick över till kristna tron* på den tiden [...]

Tek nekolicina Šveđana je tada *prešla u hrišćansku veru*.

(15) Han började som fackligt aktiv socialdemokrat, men *gick över till Moderaterna*.

Počeo je kao sindikalno aktivan socijaldemokrata, ali je *prešao u redove Umerenjaka*.

(16) Vi kommer att *gå över till distansundervisning* från och med imorgon.

Preći ćemo na nastavu na daljinu počevši od sutra.

(17) Han tänker *gå över till ekologisk odling*.

On planira da *pređe na ekološki uzgoj*.

(18) [Jag] funderar på att *gå över till Iphone*.

Razmišljam da *pređem na „ajfon“*.

(19) Jag *går* då *över till en annan fråga, som rör organisationen*.

Prelazim onda na drugo pitanje, koje se tiče organizacije.

(20) Senare *gick* företaget *över till produktionen av motorcykel*.

Preduzeće je kasnije *prešlo na proizvodnju motocikala*.

(21) Dessutom kommer kommunen att *gå över på elbilar* i nästa upphandling[...]

Osim toga, opština će *preći na električna vozila* pri sledećoj javnoj nabavci.

Iskazi poput (14)–(21) formiraju grupu iskaza u kojima metaforično kretanje objekta lokalizacije u najširem možemo predstaviti kao *prelazak u/na x-lok kao promena lokacije*. U ovim iskazima su objekti lokalizacije uobičajeno reprezentovani kroz humane subjekte, te i one subjekte kojima su metonimijskim prenosom pripisane ljudske osobine. Lokalizatori su specifikovani u okviru predložkih prostornih adverbijala s orijentirima *till (k(a), prema)*, ređe i s orijentirima *på (na)*, i takve su prirode da uobičajeno nominuju kako različite grupe ljudi okupljene oko neke aktivnosti, delatnosti, ideologije i sl., tako i različite ljudske aktivnosti i delatnosti odnosno predmete i pojave povezane s njima. S obzirom na date sintaksičko-semantičke specifičnosti, ovi predložki prostorni adverbijali u najširem upućuju na promenu humane grupe ili aktivnosti kao na promenu metaforične lokacije. U

sadejstvu datih sintaksičko-semantičkih elemenata, PV *gå över* u iskazima poput (14)–(21) biva pripisano značenje metaforičnog kretanja u kome se kao promena lokacije objekta lokalizacije konceptualizuje promena njegove ishodišne grupe ili aktivnosti.¹³

Srpski prevodni ekvivalenti iskaza poput (14)–(21) svedoče o mogućnosti da u odgovarajućim sintaksičko-semantičkim kontekstima i glagol *preći* signalizuje identifikovano metaforično kretanje, tj. ima ono metaforično značenje koje se može definisati kao *pridružiti se (nekome/nečemu)* odn. *prihvatiti se nečeg drugog* (up. RSJ, *preći* 2.b. i 2.v.)¹⁴. Konstatujemo tako da se u ovoj mogućnosti ogleda još jedna podudarnost između semantičkog opsega švedskog PV *gå över* i srpskog glagola *preći*.

3.3.2. *Preći*: proširivanje na *x-lok* kao promena lokacije

(22) [...] men smittan kan *gå över till rävar*.

Ova zaraza može pak *preći na lisice*.

(23) Någon risk att influensaviruset ska *gå över till fostret* finns inte.

Ne postoji nikakav rizik da virus gripa *pređe na fetus*.

(24) Det började som en bilbrand, men branden *gick över i ett garage och fasaden på*

huset.

Požar je krenuo od automobila, ali je onda *prešao na jednu garažu i na fasadu zgrade*.

Metaforično kretanje objekta lokalizacije u iskazima poput (22)–(24) u najširim crtama možemo predstaviti kao *proširivanje na x-lok kao promena lokacije*. U iskazima ovog tipa, objekte lokalizacije predstavljaju ne-humani animatni odnosno inanimatni subjekti iskaza, koji su takve prirode da im se može pripisati kretanje koje podrazumeva proširivanje opsega njihovog delovanja, dok ciljnu konkretnu ili

¹³ Napominjemo da brojem ovde izdvojenih primera ilustrujemo i zapažanje da u našem korpusnom materijalu iskazi ovog tipa predstavljaju najfrekventnije iskaze s metaforičnim značenjem PV *gå över*. Njihova brojnost upućuje na zaključak da PV *gå över* s metaforičnim značenjem najčešće signalizuje ovde identifikovano značenje, verovatno usled toga što su u njihove događaje kretanja involvirana ljudska bića odn. njihove delatnosti i aktivnosti; validnost ovog zaključka bilo bi pak uputno ispitati na odgovarajućem obimnijem korpusnom materijalu.

¹⁴ Ovde je svakako moguće zasebno razmatrati slučajeve u kojima sa švedskim PV *gå över* korespondira *preći* u smislu *pridružiti se nekome/nečemu*, i *preći* u smislu *napustivši jedan način delovanja početi raditi drugačije*, a što bi bilo u skladu s RSJ *preći* 2.b. odn. 2.v. Kako u radu težimo što preglednijem inicijalnom opisu značenja PV *gå över*, ovom prilikom pak ostajemo na iznetom uopštenom predstavljanju datih značenja, i upućujemo na mogućnost njihove detaljnije obrade u budućim opsežnijim istraživanjima.

apstraktnu lokaciju nominuju lokalizatori u okviru predložkih prostornih adverbijala uobičajeno s orijentirima *till*, ređe i s orijentirima *i* (*u*). U sadejstvu datih sintaksičko-semantičkih elemenata, PV *gå över* signalizuje specifično metaforično kretanje koje ne podrazumeva nužno da objekat lokalizacije u potpunosti napušta svoju ishodišnu lokaciju, već to da se opseg njegovog delovanja sa njegove ishodišne lokacije proširuje tako da obuhvata i ciljnu lokaciju. Drugim rečima, PV *gå över* se u iskazima poput (22)–(24) pripisuje metaforično značenje koje podrazumeva da se kao promena lokacije objekta lokalizacije konceptualizuje proširivanje opsega njegovog delovanja sa njegove ishodišne na ciljnu lokaciju.

U osvrtu na iskaze datog tipa i njihove prevodne ekvivalente, ističemo mogućnost da kao prevodni ekvivalent švedskog PV *gå över* u odgovarajućim sintaksičko-semantičkim kontekstima bude ponuđen srpski glagol *preći*, te da se u ovome ogleda još jedna od podudarnosti u dijapazonima značenja ovih glagola – i PV *gå över* i glagol *preći* mogu signalizovati metaforično kretanje koje podrazumeva proširivanje aktivnosti ili delovanja objekta lokalizacije na lokalizator, tj. iskazati ono metaforično značenje koje se može definisati kao *proširiti se (na drugo(g))*, *zahvatiti (drugo(g))* (up. i RSJ, *preći* 4).

3.3.3. *Preći*: pretvaranje u *x-lok* kao promena lokacije

(25) En personbil som skulle köra om en lastbil missade att vägen
gick över från tvåfiligt till enfiligt.

Vozač automobila koji je krenuo u obilazak kamiona nije primetio da je put iz dvotračnog *prešao u jednotračni*.

(26) De torra åkrarna *gick över till bara öken* [...]

Suva polja *prešla su u голу pustinju*.

(27) Dagens regnande väntas *gå över i blötsnö* till kvällen.

Očekuje se da današnja kiša predveče *pređe u vlažan sneg*.

(28) Rädslan har *gått över till ilska och frustration*.

Strah je *prešao u bes i frustraciju*.

Metaforično kretanje objekta lokalizacije u iskazima poput (25)–(28) uopšteno predstavljamo kao *pretvaranje u x-lok kao promena lokacije*, budući da zapažamo da njihovi događaji kretanja u najširem podrazumevaju konceptualizaciju promene pojavnog oblika objekta lokalizacije kao jednog vida kretanja. Metaforično kretanje

identifikovano u primerima poput (25)–(28) ne podrazumeva pak da u datim iskazima nužno sadejstvuju istovrsni sintaksičko-semantički elementi, te se u nastavku na njihove specifičnosti osvrćemo deleći ove iskaze sa zajedničkim metaforičnim značenjem PV *gå över* u dva podtipa.

U (25) i (26) subjekti iskaza imenuju statične entitete, te se u datim iskazima signalizuje da se ovaj entitet „kreće“ uprkos svojoj inherentnoj statičnosti. Prema Talmiju, ovakvo kretanje predstavlja tzv. fiktivno kretanje, koje u najširem podrazumeva da se u iskazima, kroz njihovo doslovno značenje, kretanje pripisuje onim entitetima koji se inače poimaju kao statični (Talmy, 2000a: 99–175). Događaj kretanja u iskazima poput (25) i (26) se tako u najširem može označiti kao fiktivno kretanje – kroz sadejstvo PV *gå över*, subjekta iskaza koji imenuje statični entitet, te predloškog prostornog adverbijala s orijentiranjem *till* (*k(a)*, *prema*) i lokalizatorom koji nominuje drugi statični entitet, statičnom objektu lokalizacije pripisuje se fiktivno kretanje. Predložki prostorni adverbijal s orijentiranjem *till*, kakav uobičajeno signalizuje ciljno usmereno realno kretanje u prostoru, ovde sada u najširem signalizuje usmerenost jednog statičnog entiteta prema drugome, upućujući tako na njihov međudnos kao na jedan vid „kretanja“. Kako takvo kretanje po prirodi stvari ne podrazumeva da objekat lokalizacije menja svoju lokaciju, PV *gå över* u (25) i (26) ne upućuje na promenu mesta objekta lokalizacije, već na promenu pojavnog oblika statičnog objekta lokalizacije pri njegovoj ekstenziji u prostoru, kakva za rezultat ima njegovo „pretvaranje, prelazak“ u neki drugi statični entitet – takva promena pojavnog oblika statičnog entiteta pri njegovoj ekstenziji u prostoru konceptualizuje se kao njegovo „kretanje“. Tip metaforičnog kretanja koje PV *gå över* signalizuje u iskazima poput (25) i (26) možemo stoga predstaviti i kao fiktivno kretanje statičnog inanimatnog objekta lokalizacije iz njegovog izvornog, ishodišnog pojavnog oblika u njegov ciljani pojava oblik.¹⁵

Konceptualizaciju promene pojavnog oblika objekta lokalizacije kao njegovog kretanja podrazumevaju događaji kretanja i u iskazima poput (27) i (28), s tim što u ovom tipu iskaza objekti lokalizacije, predstavljeni kroz inanimatne subjekte iskaza, kao i lokalizatori, predstavljeni u okviru predloških prostornih adverbijala s orijentiranjem *till* te *i* (*u*), nominuju dinamične entitete u fizičkom ili metaforičnom

¹⁵ Zapažamo da bi se uočeni tip kretanja mogao dovesti u vezu s kategorijom fiktivnog kretanja koje Talmy označava kao „coextension paths“ (Talmy, 2000a: 138, 139), ali kako Talmy ovde razmatra iskaze čije doslovno značenje ne evocira fiktivno kretanje statičnog entiteta prema drugome statičnom entitetu, u jednom obuhvatnijem radu mogle bi se detaljnije istražiti sličnosti (i razlike) između takvih iskaza i ovde razmatranih švedskih iskaza te i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenta.

prostoru.¹⁶ U sadejstvu datih sintaksičko-semantičkih elemenata, PV *gå över* signalizuje metaforično kretanje objekta lokalizacije iz njegovog ishodišnog u njegov ciljani pojavni oblik, kakvo sada pak u najširem podrazumeva da objekat lokalizacije, budući dinamičan, prolazi kroz određenu kvalitativnu promenu te menja svoju prirodu. Metaforično kretanje koje PV *gå över* u iskazima datog tipa signalizuje, podrazumeva tako da se kao kretanje objekta lokalizacije konceptualizacije promena njegovog pojavnog oblika reflektovana kroz promenu njegove prirode.

Statičnost odnosno dinamičnost objekata lokalizacije i lokalizatora u iskazima poput (25)–(28) uslovljava tako određene diferencijalne specifičnosti njihovih događaja kretanja. Kao jedan od specifikuma događaja kretanja koji podrazumeva promenu pojavnog oblika statičnog entiteta kao objekta lokalizacije, ističe se prividnost takve promene – statični entitet inherentno je nepromenljiv te svoj oblik menja fiktivno; s druge strane, događaj kretanja koji podrazumeva promenu pojavnog oblika dinamičnog entiteta kao objekta lokalizacije, podrazumeva i realnost takve promene – takvo metaforično kretanje dinamičnog entiteta rezultuje njegovim pretvaranjem u drugi i drugačiji entitet.

Prevodni ekvivalenti švedskih iskaza (25)–(28) svedoče naposljetku o mogućnosti upotrebe glagola *preći* kao prevodnog ekvivalenta PV *gå över* u odgovarajućim sintaksičko-semantičkim kontekstima, te o još jednoj podudarnosti između opsega značenja ovih glagola – i PV *gå över* i glagol *preći* mogu signalizovati metaforično kretanje koje podrazumeva promenu pojavnog oblika objekta lokalizacije, tj. mogu iskazati metaforično značenje koje se u najširem može definisati kao *promeniti se, postati drugo* (up. i RSJ, *preći* 3).

3.3.4. Proći: prelazak u nulti *x-lok* kao promena lokacije

(29) Enligt väderprognoserna kommer den extrema hettan att *gå över*.

Prema prognozoma će ekstremna vrućina *proći*.

(30) Nu sade han att han hoppas att problemen ska *gå över*.

On sad kaže kako se nada da će problemi *proći*.

(31) Huvudvärken *gick över* men jag kände mig fortfarande hängig.

Glavobolja me je *prošla/prešla*, ali sam se i dalje osećala bezvoljno.

¹⁶ Pod dinamičnim entitetima ovde u najširem smatramo one (fizičke ili apstraktne) pojave koji su takve prirode da se doživljavaju odn. mogu doživeti kao promenljive.

Metaforično kretanje objekta lokalizacije u iskazima poput (29)–(31) najuopštenije predstavljamo kao *prelazak u nulti x-lok kao promena lokacije*. Specifičnost ovih iskaza se u prvom redu ogleda u odsustvu, kako iz samog rečeničnog konteksta tako i iz šireg konteksta iskaza, onog sintaksičko-semantičkog elementa koji nominuje entitet u odnosu na koji se kretanje odvija; drugim rečima, u događajima kretanja manifestovanim u ovim iskazima lokalizator nije iskazan.¹⁷

Odsustvo lokalizatora u iskazima poput (29)–(31) podrazumeva da njihov događaj kretanja nije u prvom redu specifikovan u smislu putanje kretanja objekta lokalizacije, te da se fokus iskaza pomera sa samog događaja kretanja na njegovu završnu tačku. PV *gå över* u sadejstvu s objektima lokalizacije, ovde predstavljenima kroz subjekte iskaza koji nominuju određenu dinamičnu pojavu, signalizuje tako prestanak aktuelnosti date pojave, tj. prestanak metaforičnog kretanja pripisanog takvom dinamičnom entitetu kao objektu lokalizacije.

U jednom broju odgovarajućih sintaksičko-semantičkih konteksta, srpski glagol *preći* može signalizovati istovrsno metaforično kretanje. Ova mogućnost, te i ekvivalencija između PV *gå över* i glagola *preći* u datom smislu, ograničena je pak na specifične slučajeve: *preći* se u odgovarajućem značenju javlja u iskazima s logičkim subjektom u akuzativu, signalizujući pritom prestanak osećanja nečeg neprijatnog (up. RSJ, *preći* 8), kako je i ilustrovano u našem primeru (31). Ostali ilustrativni primeri i njihovi prevodni ekvivalenti svedoče da identifikovano značenje švedskog PV *gå över* u srpskom jeziku uobičajeno odslikava glagol *proći*, što se u najširem može objasniti srodnošću značenja glagola *preći* i *proći* a odsustvom pomenute restrikcije iz opsega značenja potonjeg (up. RSJ, *preći* 1 i 8 s *proći* 1.a., 8.a. i 8.b.).

3.3.5. Preći: prekrivanje x-lok

(32) I stället för att *gå över texten* uppifrån och ner tvingas man att sluta läsa och att frenetiskt börja leta efter förklaringen.

Umesto da *pređemo tekst* odozgo nadole, primorani smo da prekinemo čitanje i krenemo u frenetično traženje objašnjenja.

¹⁷ Koristimo priliku da ukažemo na mogućnost izostavljanja prostornih adverbijala iz jednog broja iskaza s PV *gå över*, koja postoji pre svega onde gde rečenični odn. širi kontekst podrazumeva neki drugi element koji u događaju kretanja leksikalizuje odgovarajuću putanju kretanja, a kako ilustruju i u našem korpusu zabeleženi primeri poput *Så igår gick jag över och lade ett brev i deras brevlåda. – I tako sam juče otišla i ubacila jedno pismo u njihovo sanduče.*; *Jag tror inte bilarna kommer stanna när man ska gå över. – Ne verujem da će se automobili zaustaviti onda kad treba da pređemo.* Odsustvo ekspliciranog lokalizatora u takvim iskazima i iskazima koje ispitujemo u ovom poglavlju nema pak istovetne posledice po njihove događaje kretanja, te bi od značaja bilo jedno buduće ispitivanje i iskaza ovog tipa.

(33) Det gäller bara att *gå över alla punkter*, omprioritera och sanera.

Treba samo *preći sve tačke*, prerasporediti ih po važnosti i sanirati.

Iskaze poput (32) i (33) svrstavamo u grupu iskaza u kojima se metaforično kretanje objekta lokalizacije u najopštijem može predstaviti kao *prekrivanje x-lok*. Ovi iskazi srodni su s iskazima ispitanim u poglavlju 3.2., a čiji događaji kretanja u najširem podrazumevaju prostorno kretanje koje rezultuje prekrivanjem površine lokalizatora – i u (32) i (33) humani subjekat iskaza u najširem smislu sprovodi kretanje određenim sredstvom preko površine lokalizatora reprezentovanog kroz bespredložki objekat iskaza. U iskazima poput (32) i (33) radi se pak o lokalizatoru koji može nominovati i fizičke i apstraktne entitete, dok dato „sredstvo“ u najširem upućuje na čovekovu mentalnu aktivnost. Ovo upućivanje na mentalnu aktivnost kao na sredstvo se na formalnom planu iskaza ogleda u odsustvu rečeničnog konstituenta koji imenuje specifično sredstvo kojim se kretanje sprovodi, a odsustvo takvog konstituenta upućuje na to da u događaju kretanja u datim iskazima humani subjekat, tačnije njegova mentalna aktivnost, predstavlja objekat lokalizacije. U sadejstvu datih sintaksičko-semantičkih elemenata se u iskazima poput (32) i (33) tako PV *gå över* pripisuje metaforično značenje koje se u najširem može predstaviti kao metaforično kretanje koje humani subjekat sprovodi mentalno prelazeći preko nečega; ovakvo metaforično kretanje dovodi do „prekrivanja“ lokalizatora takvom mentalnom aktivnošću, tj. rezultuje u njegovom proučavanju, proveravanju, razmatranju i sl.

Prevodni ekvivalenti švedskih iskaza poput (32) i (33) svedoče o mogućnosti upotrebe glagola *preći* kao prevodnog ekvivalent švedskog PV *gå över* u odgovarajućim sintaksičko-semantičkim kontekstima, te ilustruju još jednu od podudaranosti između opsega značenja ovih dvaju glagola – i PV *gå över* i glagol *preći* mogu signalizovati metaforično kretanje koje se može definisati kao *proučiti, proveriti, razmotriti* (up. RSJ, *preći* 10).

Sumirajući naposljetku sprovedeno istraživanje metaforičnih značenja švedskog PV *gå över*, možemo konstatovati sledeće: PV *gå över* u savremenom švedskom jeziku može signalizovati događaje kretanja u kojima se kao kretanje konceptualizuje: promena humane grupe, aktivnosti, delatnosti, uverenja i sl., te predmeta i pojava povezanih s njima, zatim širenje određene pojave odnosno aktivnosti na drugo(g), promena pojavnog oblika određenog entiteta, prestanak

odvijanja određene pojave, te proučavanje nekog fizičkog ili apstraktnog entiteta. Uzimajući u obzir mogućnost da glagol *preći* pod određenim sintaksičko-semantičkim uslovima signalizuje i prolazak, tj. prestanak odvijanja neke pojave, možemo konstatovati da za sva identifikovana metaforična značenja PV *gå över* nalazimo korespondente u opsegu metaforičnih značenja srpskog glagola *preći* zabeleženom u RSJ, te da se glagol *preći* i u ovom domenu ističe kao primarni (prevodni) ekvivalent švedskog PV *gå över*. Pojava glagola *proći* umesto *preći* kao prevodnog ekvivalenta PV *gå över* svedoči o jednom broju razlika između opsega značenja srpskog glagola *preći* i opsega identifikovanih značenja švedskog PV *gå över*, ne remeteći pak zaključak o značajnim preklapanjima opsega metaforičnih značenja ovih dvaju glagola.

4. Zaključak

Na osnovu korpusnog materijala od dve stotine izvornih švedskih iskaza, u radu smo identifikovali deset značenja švedskog glagola s partikulom *gå över* te pokazali da ovaj glagol u savremenom švedskom jeziku podrazumeva širok opseg značenja, počev od konkretnih prostornih značenja gde on u prvom redu signalizuje samokretanje humanog subjekta u fizičkom prostoru, do niza prenesenih značenja gde dati glagol upućuje na različite tipove metaforičnog kretanja u koje mogu biti involvirani i animatni i inanimatni subjekti. Pokazali smo tako da glagol *gå över* podrazumeva referencijalni opseg znatno kompleksniji od onog s kakvim se uobičajeno susrećemo u jednojezičnim rečenicima savremenog švedskog jezika, što uz u radu iznet sistematizovan prikaz ovog opsega, treba da omogući da dalja istraživanja švedskog glagola *gå över* budu postavljena na korektniju osnovu.

Uspostavljanje sistematizovnog prikaza identifikovanih značenja švedskog glagola s partikulom *gå över* omogućilo nam je i da glagole *preći*, *otići*, *doći* i *proći* istaknemo kao njegove moguće srpske prevodne ekvivalente. U ovom pogledu nam je poređenje identifikovanih značenja glagola *gå över* sa značenjima glagola *preći* zabeleženim u *Rečniku srpskoga jezika* omogućilo da za osam od deset identifikovanih značenja švedskog glagola *gå över* pronađemo korespondente u semantičkom opsegu srpskog glagola *preći*, te da pritom naročito ukažemo na istovetnost primarnog značenja ovih dvaju glagola, tj. istaknemo činjenicu da oni u obama jezicima u prvom redu nominuju humano samokretanje perlativnog tipa. Utvrđivanjem postojanja značajnih preklapanja između semantičkih opsega švedskog

PV *gå över* i srpskog glagola *preći* pokazali smo da glagol *preći* predstavlja primarni srpski ekvivalent švedskog glagola *gå över*.

U radu smo otvorili i niz pitanja koja mogu poslužiti kao osnova za buduća istraživanja uže povezana s obrađenom temom, među kojima bi od značaja bila i dalja istraživanja značenjskih nijansi švedskog glagola *gå över* zasnovana na obimnijem korpusnom materijalu. U široj perspektivi bi rezultati našeg rada, osim u praktičnoj nastavi švedskog kao stranog jezika, primenu mogli naći naročito u domenu tipoloških i kognitivnolingvističkih istraživanja; jedan od važnih budućih zadataka u ovim okvirima predstavljalo bi utvrđivanje sličnosti i razlika u preslikavanju iz izvornog prostornog u apstraktni ciljni domen značenja švedskog glagola *gå över* i srpskog glagola *preći*, za kakvo bi temelji bili postavljeni u detaljnijim istraživanjima predloga odnosno partikule *över* u švedskom naspram predloga *preko* odnosno prefiksa *pre-* u srpskom jeziku.

Literatura

- Babić, D. (2023). O jednom tipu švedskih glagola s partikulom *över* sa značenjem ciljno usmerenog kretanja. U S. Bilandžija & N. Ristivojević-Rajković (ur.), *Horizonti jezika i kultura*. Beograd: Filološki fakultet. (u štampi)
- Babić, D., & Hajdu, D. (2022). Glagoli s partikulom *över* u savremenom švedskom jeziku. U S. Gudurić, J. Dražić & M. Stefanović (ur.), *Jezici i kulture u vremenu i prostoru X* (1. tom, str. 283–292). Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Piper, P. (1997). *Jezik i prostor* (2. izdanje). Beograd: XX vek.
- Talmy, L. (2000a). *Toward a Cognitive Semantics. Volume I: Concept Structuring Systems*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Talmy, L. (2000b). *Toward a Cognitive Semantics. Volume II: Typology and Process in Concept Structuring*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999). *Svenska Akademiens grammatik. Del 3: Fraser*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Toivonen, I. (2003). *The Phrase Structure of Non-projecting Words: A Case Study of Swedish Particles*. *Studies in Natural Language and Linguistic Theory*, Vol. 58. Dordrecht: Kluwer.

-
- Toivonen, I. (2020). Verbal Particles, Results, and Directed Motion. U M. T. Putnam & B. Richard Page (ur.), *The Cambridge Handbook of Germanic Linguistics* (str. 516–536). Cambridge: Cambridge University Press.
- Viberg, Å. (1996). Crosslinguistic lexicology. The case of English *go* and Swedish *gå*. U K. Aijmer, B. Altenberg, & M. Johansson (ur.), *Languages in contrast. Papers from a Symposium on Text-based Cross-linguistic Studies* (str. 151–182). Lund: Lund University Press.
- Viberg, Å. (2008). Riding, Driving and Travelling – Swedish Verbs Describing Motion in a Vehicle in Crosslinguistic Perspective. U Nivre, J., M. Dahllöf & B. Megyesi (ur.), *Resourceful Language Technology. Festschrift in Honor of Anna Sångvall Hein [Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Linguistica Upsaliensia 7]* (str. 173–201). Uppsalla: Uppsala University.
- Vujović, D. (2012a). Osnovna značenja i prefiksalna derivacija glagola *ići* i *hodati*. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, LV/2, 85–92.
- Vujović, D. (2012b). Prefiksalni tvorbeni obrasci glagola kretanja. U R. Dragičević (ur.), *Tvorba reči i njeni resursi u slovenskim jezicima: zbornik radova sa četrnaeste međunarodne naučne konferencije Komisije za tvorbu reči pri Međunarodnom komitetu slavista* (str. 527–534). Beograd: Filološki fakultet.
- Vujović, D. (2019). *Glagoli ljudskog kretanja: semantika i derivacija*. Novi Sad: Filozofski fakultet.

Rečnici

SAOL – *Svenska Akademiens ordlista*. Dostupan na: svenska.se

SO – *Svensk ordbok*. Dostupan na: svenska.se

RSJ – *Rečnik srpskoga jezika*. Novi Sad: Matica Srpska, 2011.

Summary

PARTICLE VERB GÅ ÖVER IN CONTEMPORARY SWEDISH

The main aim of this paper is to give a systematic account of the most common meanings of the particle verb *gå över* in contemporary Swedish. Using two hundred sentences containing the particle verb *gå över* as the corpus, the author identifies and gives an account of ten such meanings, and demonstrates that they form a complex system of both spatial and metaphorical meanings, in which human self-propelled motion on foot from one side to the other of a space is the central meaning. This systematic account enables the author to establish possible Serbian translation equivalents of *gå över*. In this regard, the author highlights the verb *preći* as the main Serbian translation equivalent of the Swedish particle verb *gå över*, by showing that there is a significant overlap between the ranges of reference of *gå över* in contemporary Swedish and *preći* in contemporary Serbian.

Key words: Swedish, particle verbs, *gå över*, verb *gå*, particle *över*, verb *preći*, Grammar of Scandinavian Languages, Scandinavian Linguistics

Primljeno: 1. 9. 2023.

Prihvaćeno: 21. 10. 2023.